

GENOOTSCHAP A.W.K. Voet van Oudheusden

Nieuwsbrief 2018-3

Dag Voetgenoten,

Het regent. Na te veel warme dagen is dat een opluchting. Op TV laten branden en mislukkende oogsten zien hoe ook ons klimaat zijn eigen geschiedenis schrijft. Slecht weer had wellicht ook iets met onze stadsrechten te maken. Daar leest u over in de volgende *Voetnoot*.

6 december, die datum kunt u vast wel onthouden. Op die dag vieren we samen dat we 700 jaar geleden, juist op die dag, stadsrechten kregen. Ons Genootschap verzorgt op 6 december een programma in de grote Barbarakerk met woord en muziek. U leest daar verderop meer over. De kerk kan veel mensen een plaats geven, maar we willen natuurlijk dat Voetleden allemaal vooraan zitten. We gaan toegangskaarten ter beschikking stellen. Hoe, dat hoort u nog, maar wees er tegen die tijd snel bij!

Help!

En dan nu een ernstig woord. In de vorige nieuwsbrief deden we een dringende oproep voor vrijwilligers. Ik vermoed dat een aantal van u gedacht heeft: dat zullen wel een paar van die overige 824 leden doen, dus ik hoef niet. Gevolg: **geen enkele reactie en een bezorgd bestuur**. Ook het gesprek op de jaarlijkse vrijwilligersbijeenkomst (zie hieronder) leverde geen nieuwe kandidaten op.

We hebben gelukkig bestuursleden die het een en ander er dan wel even bij doen, maar als ik zie wat we allemaal van plan zijn, is dat geen houdbare situatie. Ledenadministratie, onderhoud van de website, PR/ledenwerving, programmeren van lezingen en excursies, beheer van de bibliotheek: allemaal zaken die vragen om mensen, die zeggen: "Laat dat maar aan mij over".

Denkt u nu: "Ach, eigenlijk...waarom niet?" dan komen we graag met u praten. Al doet u het twee, drie jaar, dan zijn we voorlopig uit de brand.

Een berichtje aan onze secretaris@voetvanoudheusden volstaat. Ik zie ernaar uit u te spreken.

Hans Saan, voorzitter

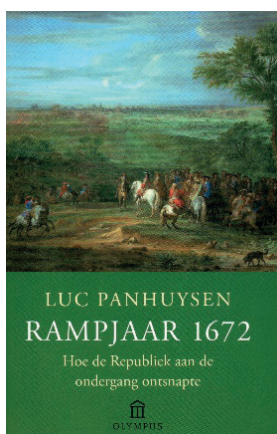
Vrijwilligersbijeenkomst

Een keer per jaar, in de zomer, als het wat rustiger is, nodigen we de vrijwilligers van Voet uit voor een ronde-kring gesprek. Dit keer zaten we op zaterdagmiddag 14 juli onder een grote parasol in de Weeshuistuin. We

bespraken wat de ervaringen waren met de excursies, de lezingen, hoe het ging met de bibliotheek, hoe de bezorging van de voetnoten verliep etc. Een geanimeerd gesprek met altijd weer bruikbare suggesties. Aan het

slot nam Peter Otten ons mee naar de protectorenkamer en vertelde hij over de vroegere en huidige rol van dat college. Historie en heden in een verhaal verenigd. Zo'n gesprek doen we volgend jaar weer.

Boekbespreking

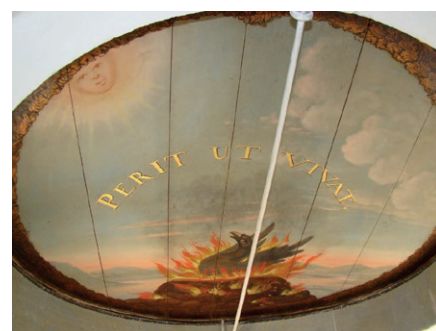

Van de geschiedenislessen herinnert men zich vaak alleen de rijtjes jaartallen en gebeurtenissen. Maar lezen over het verleden kan ook spannend zijn. Zeker als Luc Panhuysen de pen ter hand neemt. Dit boek leest als een spannende roman. In het eerste hoofdstuk voel je aankomen dat het mis zal gaan met de verdediging van de Republiek. We leven in de Gouden Eeuw, het gaat de Republiek voor de wind en er is al lang geen oorlog geweest. Het zijn de jaren van "De Ware Vrijheid". Investeren in de landdefensie werd door regering, met name de gebroeders de Witt, niet echt nodig geacht. Ook eeuwen later blijkt dat we niets van het verleden hebben geleerd. Het boek is extra interessant omdat we waarschijnlijk allemaal kasteel Amerongen wel kennen. Daar woonde Margaretha Turnor, gehuwd met baron Godard Adriaan van Reede. Deze laatste werkte als ambassadeur in Berlijn. Uit de vele brieven, soms meerdere per week, die zij aan haar man en zoon in Middachten schreef heeft

Luc Panhuysen de geschiedenis van de bijna-ondergang van de Republiek gereconstrueerd.

Op 6 april 1672 verklaarden Frankrijk, Engeland, Keulen en Münster de oorlog aan de Republiek. Op zee weten de Nederlanders de vijand van zich af te houden, maar op het vasteland wordt de ene na de andere stad ingenomen en geplunderd. Gelukkig houdt de Hollandse Waterlinie de vijand op afstand van Den Haag en Amsterdam. Aanvankelijk reageren de Staten nauwelijks op de dreiging. De machtsstrijd tussen de jonge Willem III en de raadspensionaris de Witt eist alle aandacht energie op.

Het boek verhaalt niet alleen over het verloop van de strijd, maar ook hoe de jonge Willem III zich langzaam maar zeker ontwikkelt tot legeraanvoerder en strateeg. Je leest ook wat er door de trouwe Godart Adriaan achter de schermen gedaan wordt om de keurvorst van Brandenburg en de keizer van het Roomse Rijk over te halen de bedreigde – protestantse (!) – Republiek te steunen. De alliantie die gesmeed wordt zorgt ervoor dat de Republiek uiteindelijk niet onder de voet gelopen wordt en dat de strijd zich verplaatst naar Duitsland en Frankrijk. De wreedheden die in deze strijd wederzijds begaan worden, zijn beklemmend om te lezen. De bevolking is uiteindelijk het grootste slachtoffer in het conflict. De beloning van de huurlingen, uit alle hoeken en gaten van Europa geronseld, bestaat uit plunderingen en verkrachtingen.

Nadat in 1673 de strijd gestaakt wordt krabbelt de Republiek weer op. In Amerongen wordt een aanvang gemaakt met de bouw van een huis op de fundamenten van het verwoeste kasteel. Dat was als brandschatting door de Fransen met de grond gelijk gemaakt. Als herenhuis wordt het in de dan in de mode zijnde Hollands Classicistische stijl opgetrokken. Als u weer eens Amerongen bezoekt en kijkt dan in de gang omhoog. Daar is een feniks geschilderd die uit as herrezen is. Symbool voor wat met Huis Amerongen gebeurd is en eigenlijk ook met de Republiek.

Peter Otten

In memoriam Jack van der Winkel

Tot ons verdriet hoorden we dat Jack van der Winkel op 6 augustus jongstleden overleden is. Hij wist dat hij op zijn laatste pad liep, toen we hem op 15 mei het eerste exemplaar van Aai beur het dak op overhandigden, het blauwe handboekje van de Culemborgse bijnamen. Hij staat er zelf in: de Roeiboot. Jack heeft veel van de geschiedenis van de gewone mensen in Culemborg verzameld en op allerlei manieren

toegankelijk gemaakt. Als eerbetoon aan Jack vraag ik u eens rond te kijken op de website www.culemborgzoals-hetwas.nl. Dan ziet u hoe breed zijn interesse was. Geschiedenis is gebaat bij zulke verhalenvertellers. Maar ja, de Roeiboot is vertrokken. Dag Jack. Dank je wel.

Hans Saan

Kaartspel Hoogstraten

In 1518 werd de stad door Karel V uitgeroepen tot graafschap. Daar moest Culemborg nog tot 1555 op wachten. In het kader van dat feest werd vanzelfsprekend een speciaal biertje gebrouwen: 'Ne grave'. Onze collega Paul Fockaert heeft een

kaartspel ontworpen en gebruikte daarbij de afbeeldingen op de glas in lood vensters in de Catharinakerk, waar ook het grafmonument van Vrouwe Elisabeth en Antoon de Lalaing staat. We hebben een doosje van hem

gekocht. Voor het goede doel daar, maar ook om kaartliefhebbers hier een plezier te doen. Kom even langs op de Open Monumentendag op de Markt op 8 september a.s. Daar liggen ze voor u in de verkoop.

Over Hoogstraten: www.graafschaphoogstraten.be

Gelukkig heeft Culemborg ook zijn eigen feestbier: 'zvnhdnd' van brouwerij Vrijstad, www.brouwerij-vrijstad.nl.

Bedankje van de penningmeester

Dit jaar stond op de contributienota voor de eerste keer uw lidnummer zoals dat in de administratie voorkomt. Door het bij de betaling te vermelden heeft u het mij een stuk makkelijker gemaakt om de overschrijvingen te verwerken. Veel dank voor degenen die dat deden!

In het ledenbestand komen veel dezelfde achternamen voor. Zoek dan maar eens uit wie het is als de voorletters bij de bankoverschrijving anders zijn dan die in het ledenbestand genoteerd staan. Daar is meestal de voorletter van de roepnaam opgegeven. Ad

van Haarlem, als echte Culemborger en sinds mensenheugenis betrokken bij Voet, kende zowat alle 825 leden persoonlijk. Voor hem was het dus geen probleem, voor mij is het puzzelwerk. Het leverde ook leuke reacties op als ik via een mail aan naamgenoten probeerde te achterhalen wie er betaald had. Moeilijker werd het als de overschrijving door de partner op zijn of haar naam gedaan werd. Zonder vermelding van lidnummer is het zoeken in oude bestanden, betalingen voorgaande jaren nagaan en navragen bij bestuur en anderen. Eén lid heeft

een reeks van aanmaningen gehad over de contributie van 2017. Pas toen ik telefonisch benaderd werd kon het probleem opgelost worden. De tenaamstelling van haar rekening was anders dan de naam in de ledenadministratie.

Dus volgend jaar vermeldt iedereen het lidnummer. Kleine moeite, grote dank.

O ja, als u nog niet betaald heeft, doe dat nu dan meteen even, met lidnummer graag.

Peter Otten

Stripboek Gelderland

In december 2018 verschijnt een stripalbum over de geschiedenis van het hertogdom Gelre. De middeleeuwse geschiedenis van het Gelderse grondgebied is er een van oorlog, romantiek, macht en verraad. Maar wie kent deze geschiedenis nog? Een aantrekkelijk getekend stripverhaal, *Ridders van Gelre Het verloren hertogdom*, brengt daar verandering in. Het boek is uitgegeven in het Nederlands en in het Duits, want het hertogdom bevond zich niet binnen de huidige landsgrenzen!

Speciaal voor de Gelre-fan heeft de organisatie een heel bijzonder en tijdelijk aanbod. Wanneer u het stripalbum nu bestelt krijgt u 50% korting. Deze korting geldt slechts voor de eerste 5.500

stripalbums die in de voorverkoop worden verkocht. Bestel uw exemplaar op de website www.cultuurenerfgoedlab.nl/winkel.

Voet heeft overigens een bescheiden bijdrage geleverd door mee te doen aan de 'crowdfunding' die dit project mogelijk heeft gemaakt.

Historische kennis is er om te delen

Voor Voetgenoten is Martin IJzerman een bekende naam. Martin heeft al diverse lezingen voor ons gehouden. Nu attendeert hij ons op zijn Betuwe Bestand.

Sommigen kennen de cd-rom van enkele jaren terug nog wel: de Historische Naamindex Rivierenland, kortweg HNR. Deze bevat ca 180.000 namen uit

het rivierengebied met hun vindplaatsen. Vooral uit secundaire bronnen geput.

Omdat Martin steeds vaker de vraag kreeg of dat bestand nog verder bijgehouden werd (ja dus!), heeft hij besloten om het complete bestand op zijn website te zetten. Daar staan nu ook de andere bestanden van het Betuwe Bestand op: literatuurverwijzingen en toponiemen. Intussen is ook de bron-toelichting als flipboek toegevoegd, zij het dat dat overzicht wat verouderd is en een update behoeft. Binnenkort zullen de eerste aanvullingen op de bestanden geplaatst worden.

Je moet het nu nog even doen met de verwijzing: www.yter.nl/betuwebestand.

Agenda

Zaterdag 8 september

Open Monumentendag

Open Monumentendag is een happening waar Culemborg al jaren aan mee doet. Terecht, want Culemborg staat 'bol' van de monumenten. Het thema dit jaar is 'In Europa'. Omdat Culemborg dit jaar 700 jaar Stadsrechten viert, wordt er extra uitgepakt. Behalve dat de vele monumentale gebouwen voor bezoek geopend zijn, vinden er ook diverse evenementen plaats. Optredens van diverse koren en muziekgezelschappen op vele locaties in de stad. Er is een Historische markt en een Culinaire markt met lekkernijen uit diverse culturen. Op deze dag wordt drie keer een z.g. 'verrassingsdans' gehouden. Gedetailleerde gegevens over het programma zijn op deze dag overal in de stad voorhanden.

Uiteraard gaat ons Genootschap ook meedoen. Als het monumenten betreft is Voet altijd van de partij. Op de markt wordt een kraam ingericht. *Nota bene:* in de kraam biedt Voet 'onderdak' aan Kees Wielemaker, die

zijn fraaie fotoboek over de spoorbrug komt promoten en verkopen. Zie ook www.boekwie.nl.

Nog te zien t/m zondag 9 september

Het stalen wonder aan de Lek

Tentoonstelling in de Gelderland-fabriek over de beroemde spoorbrug van Culemborg uit 1868. Waarom was die brug zo bijzonder? Dat is te zien in deze veelzijdige tentoonstelling.

Vrijdag 14 september

Nacht van de geschiedenis

In het kader van het Barbarafestival verzorgen een aantal Voetgenoten samen een *Nacht van de Geschiedenis*. Ze vertellen nog nooit gehoorde

verhalen over Culemborgers van toen, afgewisseld met muziek en poëzie. De hele cyclus wordt twee keer verteld: van 20-23 uur en van 23-02.00 uur. En u weet: verhalen komen het best tot hun recht als het donker is, bij maanlicht en zo. Locatie: Oud-Katholieke Barbarakerk op de Varkensmarkt.

Donderdag 6 december

Officiële herdenking 700 jaar Stadsrechten Culemborg

Deze avond heeft een plechtig tintje. Op deze dag is het immers precies 700 jaar geleden dat Culemborg stadsrechten kreeg. Dat gaan we op die avond uitgebreid herdenken. Zo is er middeleeuwse muziek door het Ensemble 'Datura', Gregoriaanse zang door het 'Gregoriaans Koor Utrecht' o.l.v. Anthony Zielhorst en als spreker komt Herman Pleij vertellen over Culemborg in 1300. De bijeenkomst vindt plaats in de Grote- of Barbarakerk. Nadere bijzonderheden over deze avond volgen later. *Noteert u de datum vast in uw agenda!*

Lezingen

Dinsdag 25 September Yvonne

Jakobs, Culemborg in beelden

Yvonne Jakobs (oud-voorzitter van Voet van Oudheusden) is een geboren Culemborgse en verbindt haar enorme kennis over het Culemborgs verleden met haar eigen ervaringen in de stad. Ze vertelt op deze avond over Culemborg in de 70, 80 en 90er jaren aan de hand van dia's uit de collectie van Cor van Blokland. Het is niet zo heel lang geleden, maar ze laat u zien dat er vreemd veel is veranderd in Culemborg.

Donderdag 25 oktober Channa

Cohen-Stuart, 700 jaar eten in Culemborg

Voetlid drs. Channa Cohen Stuart is archeoloog. Beroepshalve zit ze daarom regelmatig in beerputten te wroeten. Dat zijn belangrijke bronnen voor onze kennis over het verleden. Er kwam van alles in die putten terecht waaruit dan weer blijkt wat onze voorouders gegeten hebben, waaruit ze aten en waarmee ze aten. Daar zult u deze avond veel van zien en horen.

Dinsdag 27 november Hans Saan, Stadsrechten van Culemborg

Culemborg viert feest. 700 jaar geleden kregen we stadsrechten en de brief waarin die opgeschreven zijn, hebben we nog steeds. In deze lezing beginnen we met de voorgeschiedenis

van Culemborg: de ontginningen en de vroege ontwikkeling van de stad tot 1318. Dan zoomen we in op de stadsrechtenbrief. Waarom kregen we die, wat staat erin, hoe moet je dat begrijpen. Wie gaf ons die brief en waarom eigenlijk. En dan hangen er meerdere zegels onderaan. Van wie waren die en waarom deden ze dat zo. Aan de hand van een mogelijke vete in 1318 laten we zien hoe het strafrecht in die tijd waarschijnlijk functioneerde. Het loopt helemaal niet goed af, maar dat is nodig voor de lijn van het

verhaal. Jammer genoeg hebben we buiten deze brief geen andere Culemborgse bronnen uit die tijd. Gelukkig kunnen we leren van andere steden. Ten slotte kijken we over de stadsmuur naar de omgeving en gaan hink-stap-sprong naar het heden.

**De lezingen vinden plaats in Theater De Fransche School.
Aanvang: 20.00 uur.
Zaal open: 19.30 uur.
De toegang is gratis.**

Nieuwe leden

Het Genootschap heeft sinds de vorige nieuwsbrief de volgende mensen als nieuw lid kunnen inschrijven: M. van den Bosch, M. Noback, A. de Kroon,

J. van Wijngaarden, A. Belsler, M. Kool, S. Wagemakers, M. Vermeulen, H. Bestebreurtje, E. Veen en P. Imhoff.

Wij wensen onze nieuwe leden een aangenaam lidmaatschap toe, hopelijk voor vele jaren!

Excursie

Zaterdag 15 september

Herfstexcursie naar Vianen

Vianen: dichtbij, maar toch voor velen onbekend. De stad van Brederode maar ook van Jan Blanken (1755-1838), inspecteur-Generaal van de (Rijks-) Waterstaat, ontwerper van vele waterbouwkundige werken uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie en daarbuiten. Zo was Blanken vormgever van de marinehavens Den Helder en Helvoetsluis met het droogdok, van Noord-Hollands-kanaal en het Zederik-kanaal (nu Merwedekanaal). Blanken is uitvinder van waaiersluis en vlotbrug, projectleider van Lingewerken bij Asperen en Gorkum, vormgever van de Diefdijklinie én van de Napoleontische Route Imperiale in Nederland (eerste Rijksweg). Kortom, een zeer veelzijdig man wiens werk en leven uitgebreid aan de orde komen tijdens deze excursie.

Op het programma staat een stads-

wandeling met gids. Deze start om 13.30 bij het Museum aan de Voorstraat 97. De wandeling duurt 1,5 uur. Daarna kunt u op eigen gelegenheid koffie of thee met iets erbij nuttigen en het museum bezoeken voor de speciale tentoonstelling *De kroonjuwelen van Jan Blanken*.

Aangezien het aantal deelnemers aan deze excursie niet valt te voorspellen is het onmogelijk een groeps-reservering te maken. Het zal geen enkel probleem zijn in de veelal kleinschalig horeca een leuk plekje te vinden om uit te rusten van de stadswandeling.

Bij mooi weer kunt u heerlijk buiten zitten in de Kloostertuin rechts van de kerk of de Vrijstadtuin, de tuin van Mamma Mia, ook naast de kerk, of een van de andere terrassen aan de Voorstraat.

Het museum sluit om 16:30 uur.

Vergeet de museumkaart niet.

Inschrijven vóór 10 september door overmaking van € 3,- pp op bankrekening NL90 INGB 0005 0235 82 ten name van Genootschap AWK Voet van Oudheusden, onder vermelding van 'Vianen'.